

KRAV OM RIMELIG ERSTATNING¹

I. Innledning

1. Tilkjenning av rimelig erstatning skjer ikke automatisk som følge av en konstatering fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen av at det har skjedd en krenkelse av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen eller dens tilleggsprotokoller. Dette følger klart av ordlyden i artikkel 41, som sier at Domstolen kun skal tilkjenne rimelig erstatning dersom nasjonal lov bare tillater en delvis gjenopprettelse, og selv da bare "om nødvendig" (*s'il y a lieu* i den franske teksten).

2. Domstolen vil videre kun tilkjenne slik erstatning som anses for å være «rimelig» (*équitable* i den franske teksten) etter omstendighetene. De særlige forhold ved den enkelte sak vil således bli tatt i betraktning. Domstolen kan bestemme at en konstatering av krenkelse i seg selv er tilstrekkelig rimelig erstatning for noen kategorier av påstått skade, uten at det er nødvendig å gi økonomisk erstatning. Den kan også på grunnlag av rimelighetshensyn tilkjenne mindre enn verdien av den faktiske skaden som ble lidt eller av pådratte saksomkostninger og utgifter, eller unnlate å gi noen som helst erstatning. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom situasjonen det klages over, skadens størrelse eller kostnadsnivået er klagerens egen skyld. Når den fastsetter en erstatningssum kan Domstolen også ta i betraktning klagerens stilling som skadelidende ved en overtredelse, og konvensjonspartens stilling som ansvarlig for samfunnsinteressen. Til sist vil Domstolen normalt ta lokale økonomiske forhold med i betraktningen.

3. Når den tilkjenner erstatning etter artikkel 41, kan Domstolen bestemme seg for å ta hensyn til nasjonale retningslinjer. Den er imidlertid aldri bundet av disse.

4. Saksøkere gjøres oppmerksomme på at overholdelse av de formelle og materielle krav som følger av Konvensjonen og Domstolens regelverk er en betingelse for å få tilkjent rimelig erstatning.

II. Innsendelse av krav om rimelig erstatning: formelle krav

5. Tidsfrister og andre formelle krav ved innsendelse av krav om rimelig erstatning er nedfelt i regel 60 i Domstolens regelverk, som i hovedsak fastsetter følgende:

«1. En klager som ønsker å få tilkjent rimelig erstatning etter artikkel 41 i Konvensjonen dersom Domstolen finner at det har skjedd en overtredelse av hans eller hennes konvensjonsrettigheter, må fremsette et spesielt krav om dette.

2. Klageren må legge frem spesifiserte opplysninger om alle krav, sammen med alle relevante dokumenter som underbygger kravene, innen utløpet av tidsfristen som er fastsatt for innsendelse av klagerens observasjoner om sakens realiteter, med mindre kammerets president bestemmer noe annet.

3. Dersom klageren unnlater å overholde de krav som er fastsatt ovenfor, kan kammeret helt eller delvis avvise kravet.

...»

Domstolen krever altså at ethvert krav må støttes av relevant skriftlig bevis; uten dette vil den sannsynligvis ikke tilkjenne noen erstatning. Domstolen vil også avvise krav som er satt opp på klageskjemaet, men ikke sendt inn på nytt på det relevante stadium i domstolsbehandlingen, samt krav som er sendt inn etter tidsfristens utløp.

¹ Praktisk veiledning: utstedt av kammerets president i henhold til regel 32 i Domstolens regelverk den 28. mars 2007.

III. Innsendelse av krav om rimelig erstatning: materielle vilkår

6. Rimelig erstatning kan tilkjennes etter artikkel 41 i Konvensjonen når det gjelder:

- a) økonomisk skade;
- b) ikke-økonomisk skade; og
- c) saksomkostninger og utlegg.

1. Generelt om skade

7. Det må finnes en klar årsakssammenheng mellom erstatningskravet og den påståtte krenkelsen. Domstolen vil ikke godta en svakt underbygd sammenheng mellom den påståtte krenkelsen og skaden, og heller ikke spekulasjon om hva som kunne ha skjedd.

8. Skadeserstatning kan tilkjennes hvis skaden er en følge av en krenkelse. Ingen erstatning vil bli tilkjent for skade forårsaket av hendelser eller situasjoner som ikke finnes å være krenkelser av Konvensjonen, eller for skade i forbindelse med klager som har blitt avvist på et tidligere stadium.

9. Formålet med Domstolens skadeserstatning er å kompensere klageren for faktiske skadefølger av en krenkelse. Hensikten er ikke å straffe den innklagde konvensjonsparten. Derfor har Domstolen hittil ansett det for upassende å godta krav om for eksempel «straffeerstatning», «skjerpet erstatning» eller «erstatning for å statuere et eksempel».

2. Økonomisk skade

10. Prinsippet med hensyn til økonomisk skade er at klageren så langt det er mulig skal settes i samme situasjon som om krenkelsen ikke hadde funnet sted – med andre ord, *restitutio in integrum*. Det kan innebære kompensasjon både for lidt tap (*damnum emergens*) og tap, eller tapt vinning, som kan ventes i fremtiden (*lucrum cessans*).

11. Det er opp til klageren å vise at økonomisk skade er en følge av påståtte krenkelse(r). Klageren må skaffe tilveie relevante dokumenter som beviser, så langt det er mulig, ikke bare at skade har skjedd, men også skadens omfang og verdi.

12. Domstolens tilkjennelse av erstatning vil normalt gjenspeile hele den beregnede erstatningssummen. Hvis det faktiske tapet imidlertid ikke kan beregnes nøyaktig, vil Domstolen anslå et beløp på grunnlag av tilgjengelige opplysninger. Som nevnt i paragraf 2 ovenfor, er det også mulig at Domstolen av rimelighetshensyn kan tilkjenne mindre enn hele skadebeløpet.

3. Ikke-økonomisk skade

13. Domstolens tilkjennelse av erstatning for ikke-økonomisk skade er ment å skulle gi økonomisk erstatning for ikke-materiell skade, for eksempel fysisk eller psykisk lidelse.

14. Det ligger i begrepet ikke-økonomisk skade at den ikke kan beregnes presist. Dersom det fastslås at det foreligger slik skade, og Domstolen mener at en økonomisk erstatning er nødvendig, vil den gjøre en rimelighetsvurdering, og ta i betraktning nivåene fra dens rettspraksis.

15. Klagere som ønsker å få erstatning for ikke-økonomisk skade, inviteres til å spesifisere et beløp som etter deres skjønn vil være rimelig. Klagere som mener de har vært utsatt for flere enn én krenkelse kan enten kreve ett enkeltbeløp som dekker alle påståtte krenkelser, eller separate beløp for hver påståtte krenkelse.

4. Saksomkostninger og utlegg

16. Domstolen kan tilkjenne klageren dekning av saksomkostninger og utlegg som han eller hun har pådratt seg – først på nasjonalt nivå og siden i behandlingen ved Domstolen – under forsøk på å forhindre overtredelsen fra å skje, eller under forsøk på å få oppreisning for den. Slike saksomkostninger og utlegg vil typisk være kostnader i forbindelse med juridisk hjelp, rettsgebyrer,

o.l. Det kan også dreie seg om reise- og diettutlegg, spesielt hvis disse er pådratt i forbindelse med å møte i Domstolen.

17. Domstolen vil kun gi medhold i krav om dekning av saksomkostninger og utlegg hvis de kan føres tilbake til de krenkelsene Domstolen har funnet. Krav i forbindelse med klager som ikke har ført fram til en konstatering av krenkelse eller klager som er avvist, vil ikke godkjennes. Av denne grunn kan det være uønskelig for klagere å knytte bestemte deler av krav til bestemte klager.

18. Kostnader og utlegg må faktisk ha vært pådratt. Det vil si at klageren må ha betalt dem, eller være lovmessig eller kontraktuelt forpliktet til å betale dem. Alle beløp som er betalt eller som skal betales av nasjonale myndigheter eller av Europarådet i forbindelse med fri retts hjelp vil bli fratrukket.

19. Pådratte saksomkostninger og utlegg må ha vært nødvendige. Det vil si at de ikke kunne unngås for å forhindre overtredelsen eller føre til oppreisning for den.

20. De må være av en rimelig størrelse. Dersom Domstolen finner at de er urimelig høye, vil den tilkjenne et beløp som etter dens vurdering er rimelig.

21. Domstolen krever bevis, som for eksempel detaljerte regninger og fakturaer. Disse må være tilstrekkelig detaljerte til at Domstolen kan avgjøre i hvilken utstrekning ovennevnte krav er oppfylt.

5. Informasjon om betaling

22. Klagere bes om å oppgi en bankkonto som de ønsker at eventuelle tilkjente beløp skal innbetales til. Dersom de ønsker at spesielle beløp, for eksempel for saksomkostninger og utlegg, skal betales separat, for eksempel direkte inn på kontoen til deres representant, må de presisere det.

IV. Hvilken form kan erstatning tilkjent av Domstolen ha?

23. Eventuell erstatning som er tilkjent av Domstolen vil normalt være i form av et pengebeløp som betales av innklagde part til den eller dem som har vært utsatt for de krenkelsene som er konstatert. Bare i ekstremt sjeldne tilfeller kan Domstolen overveie å be den innklagde stat om å få slutt på overtredelsen det gjelder, eller avhjelpe den. Domstolen kan imidlertid etter eget skjønn bestemme seg for å tilby hjelp til fullbyrdelse av sin dom (artikkel 46 i Konvensjonen).

24. Alle pengebeløp som tilkjennes etter artikkel 41 vil normalt være i euro (EUR, €) uansett i hvilken valuta klageren har uttrykt sitt krav. Dersom klageren skal få betaling i en annen valuta enn euro, vil Domstolen pålegge at det tilkjente beløpet veksles til den andre valutaen med den vekslingskurs som gjelder på betalingsdagen. Når de formulerer sine erstatningskrav bør klagere derfor, der det er relevant, overveie konsekvensene av virkningen av å veksle beløp uttrykt i en annen valuta til euro eller omvendt.

25. Domstolen vil av eget tiltak fastsette en tidsfrist for eventuelle utbetalinger som skal gjøres. Den vil normalt være tre måneder fra datoen for endelig og bindende dom. Domstolen vil også bestemme at det skal betales morarenter dersom tidsfristen overskrides, normalt med en sats tilsvarende dagslånsrenten i Den europeiske sentralbanken i løpet av perioden med uteblitt betaling, pluss tre prosentpoeng.